

บทที่ ๗

ศาสนาเชน (Jainism)

๑. เรื่องที่ควรทราบทั่วไป

ศาสนาเชน หรือ ไชน์ (ออกเสียงให้ใกล้เคียงกับภาษา
ทางอินเดียว่า ไชน์) มาจากคำว่า ชินะ คือผู้ช้นะ เป็น
การตั้งชื่อศาสนาตามที่ให้เกียรติแก่ท่านผู้เป็นศาสดาแห่ง
ศาสนา^๕ เช่นเดียวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งตั้งชื่อศาสนาตาม
พระนามเกียรติยศ คือ “พุทธะ” “ท่านผู้ตรัสรู้” ฉะนั้น
ศาสนาเชนเป็น “อเทวนิยม” คือไม่เชื่อในเทพเจ้าผู้สร้าง
โลก

เพื่อเข้าใจชัดถ้อยคำถึงศาสดาทั้ง ๓ คือ เชน
พราหมณ์ พุทธ ในลักษณะเทียบเคียงความต่างกันแล้ว
จะเห็นความผิดแผกกันดังนี้ :-

พราหมณ์หรือฮินดู ดอนเรื่องอศตาหรืออศตมัน

เป็นตั้งเที่ยงยั่งยืน และตอนเรื่องพระเจ้า (พระพรหม) สร้าง
โลก

พุทธ ตอนเรื่องอัครบิดรหรือปฏิเษภความเที่ยงยั่งยืน
ของอัครบิดร บัชรองเพียงความดีต่อที่เรียกว่าสันติ ปฏิเษภ
เรื่องพระเจ้าสร้างโลก

เขน ตอนเรื่องฮาคมัน แต่ปฏิเษภเรื่องพระเจ้าสร้าง
โลก และตอนหนักในทางทรมานตน พระในศาสนาเซนอย่าง
น้อยจะต้องถอนผมให้หมดศีรษะที่ละเดือนมีละ ๓ ครั้ง

ศาสนาเซนเชื่อว่า ยุคหนึ่งของโลกแบ่งออกเป็น ๒
รอบคือ รอบเจริญ กับรอบเสื่อม รอบเจริญชื่อว่า “อวต
ตวัปนี” เริ่มต้นด้วยไม้ค้ำไปหาความดีจนเจริญขึ้นโดยลำดับ
อายุของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ความสูงใหญ่ของมนุษย์ตลอด
จนคุณความดีเพิ่มมากขึ้น ครั้นถึงรอบเสื่อมที่เรียกว่า
“อวตวัปนี” ถึงถึงสุดท้ายค่อย ๆ เถวลงเสื่อมลง มนุษย์

ร่างเด็กดอง อายุน้อยดองโดยดำดัม ในปัจจุบันถือกันว่าโลกมนุษย์เรากำดั่งอยู่ในรอบเดือน

ในแต่ระรอบจะมีชินะ (ท่านผู้ชนะ) หรือคัตถังกระ (เจ้าตัทธิ) ๒๔ องค์ เฉพาะในรอบนพระชินะองค์แรกคือ “ฤษภะ” มีอายุยืนถึง ๘,๔๐๐,๐๐๐ ปี ! องค์ที่ ๒๓ มีนามว่า “ปารุศวะ” ดันชีพเมื่อ ๘๗๖ ปีก่อน ค.ศ. ส่วนองค์ที่ ๒๔ คือองค์สุดท้าย คือ “มหาวีระ” หรือ “วรมานะ” เกิดปี ๕๘๘ ก่อน ค.ศ. และชันชีพปี ๕๒๗ ก่อน ค.ศ. ฝรั่งถือว่ามหาวีระมีอายุมากกว่าพระพุทธเจ้า ทั้งนี้อาจจะนับปีไม่เหมือนกับเรานับในเมืองไทยเพราะตามที่เรานับในเมืองไทย และพม่า, ตังกา พระพุทธเจ้าประสูติเมื่อปี ๖๒๓ ก่อน ค.ศ. โดยนับปี จึงแก้ว่ามหาวีระศาสดาของศาสนาเซน ๒๔ ปี และปรีนิพพานที่หลังมหาวีระ ๓๖ ปี หลักฐานในพระไตรปิฎกไม่กล่าวไว้ถึงกำเนิดของมหาวีระ แต่เรียกศาสดาของศาสนาเซนว่า “นิครนถะ นาฏบุตร” และกล่าวถึงนิครนถะ

๑. ตรงกับคำบาลี “คิตถังกระ” ซึ่งมีความหมายใกล้กับคำว่า “คิตถิยะ” หรือ “เค็ชรถิยะ” เป็นแต่คำคิตถังกระหมายถึงหัวหน้า คำคิตถิยะหมายได้ทั้งหัวหน้าทั้งสาวก

นาฏบุตรว่าสิ้นชีพก่อนพระพุทธเจ้า ดาวฤกษ์แตกกัน ทะเลาะกัน เป็นเหตุให้พระจุนทะเตนอให้เตรียมบ้องกันไว้อย่าให้พระพุทธรู้ค่านาเป็นเช่นนั้น และพระดำริบุตรเตนอการทำตั้งคายนาคือการจัดระเบียบค่านอนให้ดี โดยแต่งกรรมเรื่อง “ตั้งคักคัสฺตร” (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑) เป็นตัวอย่าง และพระพุทธเจ้าเองก็ได้ทรงชี้แจงแก่พระจุนทะ และให้จัดระเบียบพระธรรมวินัยไว้ใน “ป่าตาทิกคัสฺตร” (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑) และ “ต้ามคามคัสฺตร” (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔)

หลักธรรมของศาสนาเช่น ในหนังสือเรื่องค่านาเปรียบเทียบ ผู้เขียนได้กล่าวถึงจริยศาสตร์ของเซนไว้แล้วในหน้า ๑๖๖ ถึงหน้า ๑๗๑ ในที่นี้จะดงแบ่งหลักธรรมเป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นแรก จริยศาสตร์หรือศีลธรรม, ชั้นที่สองหลักปรัชญา, ชั้นที่ ๓ หลักการหลุดพ้น

๑. จริยศาสตร์หรือศีลธรรม อนุพรตหรือศีล ๕ ได้แก่ ๑. อหิงสา ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลายชีวิต ขอนถือว่าเป็นยอดของศีลธรรมในศาสนานี้ ขอตำนานังเกิดคือค่านา

พรตก็พลาดตงมาพอเหมาะแก่กฤหัสถ์ สำหรับนักบวชหรือ
“สาธุ” ก็เคร่งครัดมากขึ้น

๒. หลักปรัชญา ก. “ขุณฺยาน” (ตรงกับคำว่า
ญาณในภาษาบาลี แปลว่าความรู้) ตามหลักคำสอนาเซนมี
๕ ประการ คือ ๑. มติขุณฺยาน (ความรู้ทางประตาดัมผัส)
๒. สรุติขุณฺยาน (ความรู้เพราะได้ฟัง) ๓. อวธิขุณฺยาน
(ความรู้เหตุที่ปรากฏในอศคคกถาด) ทั้ง ๓ ขันเชอกันว่า
มหาวระมีมาตงแต่เกิด ๔. มนปรยาสขุณฺยาน (ญาณ
กำหนดรู้ใจผู้อื่น) ๕. เภวลขุณฺยาน (ญาณอันตมมูรณ ซึ่ง
เกิดขึ้นก่อนมรรตุนิรวาณ) ญาณข้อหลังนตาคัญเหนือญาณ
อื่น ๆ ทั้งหมด ทำให้รู้เห็นตงตงปวง เชอกันว่ามหาวระได้
ญาณที่ ๔ ในเวตาคอมา และได้ญาณข้อที่ ๕ ภายหลังที่
บำเพญเพียร ๓๒ ปี ข. ทกออยู่เงในโลก แบ่งออกเป็น ๒
คือ ขีวะ ตงมีชีวิต หรืออาตมัน ๑ อขีวะ ตงไม่มีชีวิต ได้
แก่วัตถุ ๓ (พุดงาย ๆ ก็คือวัตถุกับจิตใจ). ค. ต้ากล่าว
อย่างพิสคาร ทกออย่างแบ่งออกเป็น ๘ คือ ๑. ขีวะ

๑. เทียบคำบาลีว่า เจโคปริยญาณ ญาณกำหนดรู้ใจของผู้อื่น

หรืออาคมัน ๒. อธิวัระ หรือวัคฤ ๓. ปุณณะ คือบุญ
 ๔. ปาปะ คือบาป ๕. กรรม คือการกระทำ ๖. พันธะ
 คือความผูกมัดหรือผูกพัน ๗. สังสારะ คือความท่องเที่ยว
 เวียนว่ายตายเกิด ๘. นิรุยระ คือการทำลายกรรมหรือการ
 กระทำเสียได้ และ ๙. โมกษะ คือความหลุดพ้น ผู้หลุดพ้น
 ชื่อว่าสังโฆ คืออาคมันอันธมบุรุษ

๓. หลักการหลุดพ้น มีข้อปฏิบัติอยู่ ๓ ประการ
 คือ ๑. ความเชื่อที่ถูกต้อง ได้แก่เชื่อในคำสอนทั้ง ๒๔ คน
 ของคำสอนาเซน, เชื่อในเซนศาสตร์ หรือคัมภีร์ของคำสอนา
 เซน และเชื่อในนักบวชผู้สำเร็จผลในคำสอนาเซน ๒. ความ
 รู้ที่ถูกต้อง ได้แก่รู้ถึงทั้งหลายตามเป็นจริงและด้วยความรู้
 แน่ใจ ๓. ความประพฤติที่ถูกต้อง มีข้อปฏิบัติทั้งของ
 นักบวชและภิกษุณี แต่ที่นับว่าสำคัญที่สุดก็คือข้อหิงสา การ
 ไม่เบียดเบียน หลักการ ๓ ข้อนี้เป็นทางทำลายกรรม คือ
 การกระทำ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการผูกมัดหรือผูกพันตาม
 หลักปรัชญาของคำสอนาน

สัญลักษณ์ของศาสนาเช่น โดยตรงได้แก่รูปของ
มหาจักร์ผู้เป็นศาสดาของศาสนาเช่น ทำคล้ายพระพุทธรูป
ต่างกันเพียงว่าเป็นรูปเบ็ดเตล็ดกาย เพราะศาสนาเหล่านี้ถือว่า
ถ้ายิ่งนุ่งผ้าก็ยิ่งมีศักดิ์อยู่ คือยังมีอายุหรือมีการยึดถือ ทาง
พระพุทธรูปศาสดาถือว่าอายุมี ๒ อย่าง อายุที่ดี คืออายุในที่
ควรอายุ เช่นอายุใจในการทำความชั่ว อายุในการประ
พฤติตนผิดหักศีลธรรม และอายุในการที่จะด่วงตะเมิด
ล้มลงด้วยบุญดีทางสังคม เช่นเบ็ดเตล็ดกายอันเป็นถาวรแก่ทาง
โลก ส่วน อายุที่ไม่ดี ได้แก่อายุในสิ่งที่ไม่ควรอายุ หรือ
อายุอย่างไม่มีเหตุผลอันสมควรทั้งทางโลกทางธรรม

มีการเตือนกันให้พุทธรูปศาสดนิกายบางคณะไปอินเดียที่ไป
ได้พระพุทธรูปมาให้สังเกตว่า เพียงแต่เห็นลักษณะเป็นพระ
พุทธรูป ก็อย่าเพิ่งนำมาบูชาโดยไม่ทันพิจารณา เพราะ
อาจเป็นรูปมหาจักร์ศาสดาแห่งศาสนาอื่นก็ได้ ขอให้ดูว่ามี
รอยหรือกมลจันทรหรือไม่ ถ้าไม่มีรอยผ้าพันทราบเถิดว่า
นั่นคือรูปชัเบ็ดเตล็ดที่ร่างขึ้นคล้ายพระพุทธรูป

ส่วนสัญลักษณ์อย่างอื่นที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่เคารพ มีภาพและลวดลายต่าง ๆ แต่จะต้องมีวงกลมรูปมหาจักรอยู่ ในใจกลาง เป็นรูปคล้ายพระพุทธรูป และเปลือยกายเต็มอ

นิกายของศาสนาเซน ตามที่ทราบกันทั่วไปศาสนา เซนมีนิกายใหญ่อยู่ ๒ นิกาย คือ ๑. นิกายเสวตัมพร ได้แก่ นิกายนุ่งผ้าขาว ๒. นิกายทิกัมพร ได้แก่ นิกายนุ่งทึบ คือเปลือยกาย บางคนกล่าวว่าพวกที่อยู่แถบเห็นฮงทิวเขา ฉินชียอันเป็นเขตหนาว เป็นพวกนิกายนุ่งขาว เพราะถ้าไม่ นุ่งผ้าเลยก็จะทนไม่ไหว รูปเคารพของนิกายนี้จึงมีลักษณะ นุ่งขาวด้วย ส่วนพวกที่อยู่ทางฝ่ายใต้ซึ่งร้อนจัด ไม่ค่อย ต้องการผ้าอยู่แล้ว จึงนำเพ็ญพรตแบบเคร่งครัดได้สะดวก เป็นฝ่ายนิกายนุ่งทึบ และรูปเคารพก็เป็นรูปไม่นุ่งผ้าไปด้วย อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องการเปลือยกายของพวกนิกบวชใน ศาสนาเซนนี้นั้น มีปรากฏแน่ในครั้งพุทธกาลว่าเป็นดั่งที่อย่าง หนึ่ง โรเบิร์ตชุนกล่าวว่าในปี ๓๓๐ ก่อน ค.ศ. ในอินเดีย ภาคนั้นถือเกิดความอดอยาก ภิกษุพาหุจึงพากันประมาณ ๑๒,๐๐๐ คนอพยพไปทางใต้ที่ไมซอร์ ส่วนการแตกแยกเป็น

bdb

สุชีพ ปุญญานุภาพ

นิกายนุ่งขาว หรือนุ่งทึบ^๕นั้นเกิดขึ้นประมาณ ค.ศ. ๑๒ (พ.ศ.
๖๒๕)

โรเบิตฮูมได้ให้ข้อสังเกตต่อไปว่า นักบวชหญิงมี
เฉพาะในนิกายเศวตัมพร ส่วนนิกายทึบ^๕หรือว่าผู้หญิงจะ
ปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นไม่ได้ เว้นไว้แต่จะได้เกิดเป็นชาย
เสียก่อน

ต่อมาอีกพันปีเศษคือใน ค.ศ. ๑๔๗๔ (พ.ศ. ๒๐๑๗)
นักบวชในนิกายนุ่งผ้าขาวได้แยกนิกายออกมาอีกนิกายหนึ่ง
คือ นิกายสถานักวาส^๕ ซึ่งถือไม่บูชารูปเคารพ ต่อมานิกาย
นี้แยกออกไปอีก ๑๑ นิกาย ส่วนนิกายเศวตัมพรเดิมแตก
ออกไปอีกประมาณ ๑๔ นิกาย

ประวัติศาสนาเบนตามเหตุการณ์สำคัญ โรเบิต
ฮูมได้ให้รายละเอียดรายปีตามเหตุการณ์ที่สำคัญเกี่ยวกับ
ศาสนาเซนไว้ดังต่อไปนี้ :—

๑. ผู้เขียนคัดออกบางรายการที่เห็นว่ามิใช่เรื่องสำคัญ

ปี ๕๑๓ ก่อน ค.ศ. เกิดการแตกแยกในศาสนาเซน
ภายหลังมรณกาลของมหาวัระเพียง ๓๕ ปี

ปี ๕๐๐ ก่อน ค.ศ. มีการประดิษฐานรูปของมหา
วัระไว้สำหรับบูชาในโบสถ์ของศาสนาเซนเป็นครั้งแรก

ปี ๓๐๐ ก่อน ค.ศ. มีการประชุมที่ปาฏนา และจัด
ทำคัมภีร์ของศาสนาเซนเป็น ๒ ส่วนสำคัญ (แต่ยังมีได้มี
การเขียนหรือจดจารึก)

ปี ๒๕๐ ก่อน ค.ศ. พระเจ้าอโศกมหาราชผู้นับถือ
พระพุทธศาสนา ได้พระราชทานถ้ำ ๕ แห่งแก่ศาสนาเซน
“ คราบเท้าดวงอาทิตย์ดวงจันทร์ยังดำรงอยู่ ”

ปี ๒๓๒ ก่อน ค.ศ. พระเจ้าดำมป prati นักคา
พระเจ้าอโศก ซึ่งเสวยราชย์สืบต่อจากพระเจ้าอโศก ได้ทรง
สร้างโบสถ์และสร้างวัดศาสนาเซนหลายแห่ง

ปี ค.ศ. ๑๐๐ (พ.ศ. ๖๔๓) วรรณคดีของค่างนา
เช่น ถ่ายทอดออกเป็นภาษามิฟ ในอินเดียภาคใต้

ปี ค.ศ. ๒๐๐ (พ.ศ. ๗๔๓) วรรณคดีของค่างนา
เช่นถ่ายถอดออกเป็นภาษาพื้นเมืองแคว้นคุชรัต ในอินเดีย
ตะวันตก

ปี ค.ศ. ๕๑๔ (พ.ศ. ๑๐๕๗) คัมภีร์ของค่างนาเช่น
ได้จัดทำขึ้นจนจบ ในการประชุมที่เมืองวัตถัก (เป็น
ครั้งแรกที่ทำการจารึก) แต่หลักฐานบางแห่งว่าทำเมื่อ
ค.ศ. ๕๕๕

ปี ค.ศ. ๕๕๐ (พ.ศ. ๑๐๙๓) ค่างนาเช่นแพร่หลาย
ไปเป็นค่างนาของประชาชนในแคว้นมราฐ ภาคตะวันตก
ของอินเดีย

ปี ค.ศ. ๖๔๐ (พ.ศ. ๑๑๘๓) หดวงจันเขียนจ้ง
(พระถังซำจั๋ง) เดินทางไปในประเทศอินเดีย และได้พบ

โบสถ์แห่งค้ำนาเซน และผู้นับถือค้ำนาเซนทั้งในภาคเหนือ
และภาคใต้ โดยเฉพาะในภาคเหนือได้พบทั้งพวกนุ่งผ้าขาว
และพวกเปลือย

ค.ศ. ๖๕๐ (พ.ศ. ๑๑๙๓) กษัตริย์ฮินดูชุกุณะ
ได้ตั้งฆ่าพวกนับถือค้ำนาเซนประมาณ ๘,๐๐๐ คน โดยวิธี
แทงให้ตาย ณ เมืองฮาร์คอต อินเดียภาคใต้

ค.ศ. ๘๑๕-๘๘๐ (พ.ศ. ๑๓๕๘-๑๔๒๓)
ค้ำนาเซนในอินเดียภาคเหนือ ภายใต้อำนาจของฮินดูณะ
และคุณฑะระได้เจริญก้าวหน้าอย่างน่าสังเกต ในรัชสมัย
ของพระเจ้าอโนชอรรษ

ค.ศ. ๑๑๒๕-๑๑๕๙ (พ.ศ. ๑๖๖๘-๑๗๐๒)
นักปราชญ์และผู้แต่งหนังสือผู้มรณะของค้ำนาเซน ชื่อ
เหมจันทระ ได้ทำให้กษัตริย์ฮินดูแห่งแคว้นคุชรัต ผู้ทรง
พระนามว่า พระเจ้ากุมารปาตะเปลี่ยนมานับถือค้ำนาเซน

และสร้างวัดเซนซัน ๓๒ แห่ง รวมทงทำให้ดินแดนที่ทรงปกครองเป็นทมิฬถาวรของคำดนาเซน

ค.ศ. ๑๑๗๔—๑๑๗๖ (พ.ศ. ๑๗๑๗—๑๗๑๙)
กษัตริย์อินเดียแห่งแคว้นคุชรัตพระองค์ต่อมา ผู้ทรงพระนามว่า
อชยเทพได้เริ่มเข้าพวคนับถือคำดนาเซนอย่างปราศจากควม
กรุณา โดยเฉพาะพวกเซนที่เป็นหัวหน้าจะถูกทรมานจนตาย
นอกจากนั้นยังได้ทำลายวัดแห่งคำดนาเซนด้วย

ค.ศ. ๑๒๙๗—๑๒๙๘ (พ.ศ. ๑๘๔๐—๑๘๔๑)
อลา-อูด-ดิน ผู้นับถือคำดนาอิสลามได้มีชัยเหนือแคว้น
คุชรัต และได้ทำลายล้างผู้นับถือคำดนาเซนอย่างกว้างขวาง

ค.ศ. ๑๕๔๒—๑๖๐๕ (พ.ศ. ๒๐๘๕—๒๑๔๘)
จักรพรรดิอักษบาร์ ผู้นับถือคำดนาอิสลามแห่งราชวงศ์โมกุล
ได้ทรงทำความพอใจให้แก่พวคนับถือคำดนาเซน โดยยก
เด็กกำพร้ารายบุคคลในแคว้นคุชรัต ยอมรับรู้ตถาคตศักดิ์สิทธิ์
ทางคำดนาบางแห่งของพวกเซน และยอมรับตามคำสอนของ

คำสอนเซนในเรื่องความกรุณาต่อสัตว์ โดยประกาศให้คนฆ่าสัตว์ทวออันเคยเป็นเวลาดังมี

หมายเหตุ : ท่านผู้อ่านโปรดสังเกตว่าผู้นับถือคำสอนเซนได้ถูกกษัตริย์จีนฆ่าตายมากกว่าที่ถูกกษัตริย์ยึดตามฆ่าตาย และแคว้นคุชรัต^๕ โดยปกติใช้ภาษาของตนเองที่เรียกคุชรัต มหาตมา คานธีเป็นคนเกิดในแคว้นนี้ แล้วเขียนหนังสือเป็นภาษาคุชรัตไว้หลายเรื่อง ทำให้เห็นว่ามีมหาตมา คานธีน่าจะนับถือคำสอนเซน เพราะเทอดทูนหลักอหิงสา ซึ่งทางคำสอนเซนยกย่องยิ่งนัก แต่ผู้เขียนเคยอ่านบทความมหาตมา คานธีเขียนดังไปลงในหนังสือมหาโพธิ ฌัมบิวัดชาบูชาเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว กล่าวว่ามีมหาตมา คานธีรู้จักพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแรก เมื่อไปเรียนต่อที่อังกฤษ โดยได้อ่านหนังสือชื่อ The Light of Asia ของ เซอร์ เฮคติน ฮาร์โนลด์ ในหนังสือเล่มนั้นพรรณนาพุทธประวัติ

หนักแน่น หดกอหิงสาและเมตตากรุณาไว้มาก
มหาตมา คานธีกล่าวว่า เมื่อเด็ก ๆ เคยเห็น
พระในศาสนาฮินดูบ้างเหมือนกัน แต่ก็ยังเด็ก
เกินไปที่จะรู้อะไร แต่โดยทั่วไปเป็นที่เข้าใจกัน
ว่ามหาตมา คานธีนับถือศาสนาฮินดู

๒. ประวัติศาสตร์

ศาสตร์ของศาสนาเซนเดิมนามว่า “วรฺฆมานะ” แปล
ว่า “ผู้เจริญ” ตามประวัติกล่าวว่ามีกำเนิดในศตวรรษที่
แห่งเมือง “เวตาลี” เมื่อเจริญวัยได้รับการศึกษาศิลป
ศาสตร์หลายอย่างโดยควรแก่ฐานะแห่งกษัตริย์ เมื่อ
วันหนึ่งขณะที่เดินอยู่กับสหาย ช้างตกมันตัวหนึ่งหลุดออก
จากโรงอาตระวาด วรฺฆมานะตรงเข้าจับและพาไปเก็บไว้ใน
โรงช้างโตตามเดิม เพราะเหตุที่แสดงความกล้าหาญจับช้าง
ตกมันได้ จึงมีนามเกียรติยศว่า “มหาวัระ” แปลว่า “ผู้
กล้าหาญมาก” หรือ “ผู้กล้าหาญที่ยิ่งใหญ่”

พระบิดาของ “มหาวัระ” คือกษัตริย์ “เศฺรยมะ”,

พระมารดาทรงพระนามว่า "ศุภคันทา" เมื่อพระชนม์ได้ ๑๘ ปีทรงอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิง "ยโธธา"

เมื่อพระชนม์ ๒๘ ปี พระมารดา บิดาถึงวรรคต เพราะทรงทำพิธีขออาหารด้วยถือว่าเป็นบุญอย่างหนึ่ง เศรษฐีภาคาของ "มหาจักร" ได้ขึ้นเสวยราชย์ทรงพระนามว่าพระเจ้า "โมคตะ"

เมื่อมหาจักรมีพระชนมายุได้ ๓๐ ปี ได้ออกบำเพ็ญพรตอยู่เป็นเวลา ๑๒ ปี จึงได้บรรลุดุจความเป็นพระชินะตามหลักแห่งศาสนาเซน. ประวัติย่อหนักถ่วงตามที่โยเซฟ แกร์เดาไว้ แต่ที่โรเบิตซุมเดาไว้มีเพิ่มเติมว่า ภายหลังที่อภิเษกสมรสแล้วมีธิดา ๑ องค์

เมื่อบรรลุดุจความเป็นพระชินะ ซึ่งตำรากล่าวว่าเป็นองค์สุดท้ายใน ๒๕ องค์แล้ว จึงได้ประกาศศาสนามันดาลกเป็นอันมาก. มหาจักรทรงชีวิตอยู่จนถึงปี ๕๒๗ ก่อน ค.ศ. จึงได้สิ้นพระชนม์ สิริรวมอายุได้ ๗๒ ปี ณ เมืองปาฉา (ปาฉา

บุรี ในปัจจุบันเป็นตำบลเล็ก ๆ ในเขตปทุมธานี)

๓. ประวัติคัมภีร์ศาสนา

เรื่องของคัมภีร์ศาสนาเช่นใดให้รายละเอียดได้แต่ในหนังสือเรื่องศาสนาเปรียบเทียบ ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะที่เป็นสาระสำคัญ

คัมภีร์ของศาสนาเช่นข้อ อากมะ มีการรวบรวมขึ้นแล้วของจำ ประมาณเมื่อ ๒๐๐ ปี ภายหลังสมัยของมหาวัระ ต่อมาอีก ๕๗๓ ปี หลังสมัยของมหาวัระจึงมีการจดจารึก ข้อที่นำดังกล่าวคือคัมภีร์ของศาสนาเช่นมีการปกปิดซ่อนเร้น ในวงการศึกษาค้นคว้าที่จะค้นคว้าว่าเรื่องราวที่ปรากฏในคัมภีร์ของศาสนาเช่นนั้น มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์และโบราณคดีอย่างไร

ขอยกตัวอย่างข้อของมหาวัระ ถ้าค้นหาลักษณะทางพระพุทธศาสนาจะไม่พบเลย จะพบว่าชื่อนิครนถ นาฏบุตร

๑. จาก *Glimpses of World Religions* หน้า ๘๘ ปาฐนอยู่
ในแคว้นพิหาร

คำว่านาฏบุตร แปลว่าบุตรแห่งนักพิน จึงไม่มีคำว่ามหา
 วัระจะเป็นโอรสแห่งกษัตริย์ เมื่อก้าวถึงเรื่องนักรบนักคน
 ความที่พูดอะไรไม่เต็มปาก เป็นเชิงอ้อมอ้อมขอไปที จะชื่อว่า
 เป็นคนเดียวกันก็ไม่เชิง จะว่าเป็นคนละคนก็ไม่กล้า นอกจาก
 นั้นถ้ามหาวัระเป็นโอรสแห่งกษัตริย์แห่งกรุงเวสาลีจริง ก็
 จะมีเชื้อสายกษัตริย์ตจฉวีโดยไม่ต้องสงสัย หนังสือบางเล่ม
 เช่นของโยเซฟแกร์ยังไปไกลกว่านั้น คือกล่าวว่ารเวสาลี
 เป็นราชธานีของแคว้นมคธ ซึ่งเหมือนกับพูดว่าปาริสีเป็น
 นครหลวงของอังกฤษ ความจริงเวสาลีเป็นนครหลวงของ
 แคว้นวัชชี และราชคฤห์เป็นนครหลวงของแคว้นมคธ (ต่อ
 มาจึงเปลี่ยนเป็นปาฐตบุตรเป็นนครหลวงของแคว้นมคธ).
 เพราะฉะนั้นจึงเป็นอันกล่าวสรุปได้ในทันทีว่า แม้คำสดาเซน
 จะมีอายุลงมาได้ไม่น้อยกว่า ๒,๕๐๐ ปี แต่ก็ยังไม่ปรากฏ
 หลักฐานทางคัมภีร์ พอจะใช้ตอบกันได้แน่นอนเกี่ยวกับ
 ประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์และโบราณคดี เหมือนพระพุทธ
 คำสดา ^{๕๕} ทั้งนี้เพราะการปกปิดซ่อนเร้นคัมภีร์คำสดาเป็นเหตุ
 สำคัญประการหนึ่ง

หรืออรุมาคิ (ถึงมคธ) ต่อมาภายหลังใช้ภาษาสันสกฤต

๔. ความเกี่ยวข้องและข้อเปรียบเทียบกับศาสนาอื่น

แม้ว่าในประวัติศาสตร์จะปรากฏว่ากษัตริย์ฮินดูได้เบียดเบียนศาสนาเซนอยู่มาก แต่ศาสนาเซนก็ใกล้ชิดกับศาสนาฮินดูตั้งต้นมาจนบัดนี้ และค่อย ๆ ถูกศาสนาฮินดูกลืนไปที่ละเล็กทีละน้อย เช่นเดิมศาสนาเซนไม่มีการถือชนวรรณะ แต่บัณฑิตมีระบบชนวรรณะเช่นเดียวกับศาสนาฮินดู แต่อาจจะต่างกันในระยะเยียด พระของศาสนาฮินดูอาจประกอบพิธีในโบสถ์ของศาสนาเซนได้โดยมีข้อกำหนดเฉพาะพระบางวรรณะ จึงได้รับอนุญาตให้เข้าโบสถ์ของศาสนาเซน

ศาสนาเซนเป็นขบวนการนิยม ไม่สอนเรื่องพระเจ้าสร้างโลกเหมือนพระพุทธศาสนา แต่มีคตินับถือในปัจจุบันเพียงด้านเศษ และไม่แพร่หลายออกไปนอกประเทศเหมือนพระพุทธศาสนา

